

PRAVICA

Berilo Jugoslovanskega odbora iz Italije

# BAZOVICA

POŠILJA : IVAN UČENIKOV - KAIRO RUE MANSHAET EL MAHRANI ŠT. 5

Srednji vzhod

Št. 71

27. junija 1943.

## Gardijski bataljon na "proslavi Združenih narodov" v Kairu na dan 14. junija 1943.



Čitateljem "Bazovica" je znano iz dnevnega časopisa, da je na dan 14. t.m. v vseh zavezniških državah proslavljen "dan Združenih narodov" z namenom, da se na viden in svečan način manifestira sloga Združenih narodov, skupna volja za zmago in volja za boljšo ureditev povojnega sveta.

Na Srednjem vzhodu je bila glavna slavnost v prestolici Egipta, na kateri so pri veliki paradi sodelovale vse zavezniške države, ki imajo na Srednjem vzhodu svoje vojne edinice.

Za nas Jugoslovane je ta dan v toliko pomembnejši, ker je na tej paradi sodeloval tudi naš gardijski bataljon, kar je obenem prvi slučaj, da se je ena naša večja vojaška formacija predstavila kairski publiki in najvišjim predstavnikom Združenih narodov na Srednjem vzhodu.

"Bazovica" prinaša nekoliko vtisov svojega sotrudnika, ki se je z gardijskim bataljonom udeležil te parade.

V našem enoličnem in trdem taborskem življenju dobrodošla je vsaka sprememba. Če pa je ta sprememba obenem še zelo prijetna in nepričakovana,

jasno je, da se ona sprejema z navdušenjem.

"Bataljon gre na veliko parado v Kairo!" to je bila velika novica, ki je zadnji teden pred 14-tim držala v prijetnem razburjenju ves bataljon. Toda na veliko žalost mnogih, je bilo za parado v Kairo odrejenih samo okrog dvesto fantov, oziroma dve stotnji, kar se po vojaško pravi "polubataljon". Kot "tolažilna nagrada" bila je odrejena še ena stotnja za parado v Jeruzalemu.

Veselo in s pesmijo je odpotovala z nekega kolodvora na Srednjem vzhodu 10.t.m. popoldne proti Kairu prva stotnja, ki je obenem nosila tudi bataljonsko zastavo. Druga je odpotovala dan pozneje.

Okrog desetih dopoldne sledečega dne smo dospeli na glavni kolodvor v Kairu. Dasi nespočiti, radi neprespanske noči, so se fantje hitro in strumno poravnali v front na peronu, da pozdravijo poveljnika jugoslovanske vojske na Srednjem vzhodu, polkovnika Putnika, ki nas je s svojim pomočnikom, podpolkovnikom Prosenom, že pričakoval na kolodvoru.

Pozdrav!

Pomozi Bog junaci!



Bog ti pomagao!

Nato pa s tramvaji v taborišče v Abasiji. Tam so nam prijazni in gostoljubni Angleži pripravili zelo prijetno bivališče za ves čas našega bivanja v Kairu.

◆◆

Do parade smo imeli še cele tri dni pred seboj, katere smo seveda temeljito uporabili za sprehode po lepi prestolici Egipta.

Kmalu je bilo celo mesto polno naših fantov, kakor, da bi nas prišlo dvajset tisoč in ne samo dvesto. Našel si jih lahko povsod, predvsem pa na mestih, kjer se zbirajo naši ljudje: v Jugoslovanskem domu, v "Bazovici", pri piramidah in - seveda v prostorih, kjer se toči rujna kapljica. (Ne vem če je res, toda neki fant mi je zagotavljal, da so to pot oni pili samo limonado; vsaj pred parado, ker limonada baje ne leze v noge, ki so pri paradi najvažnejši del telesa).

◆◆

In tako smo, pijoč "rujno limonado", dočakali 14. junij - naš veliki dan.

Zgodaj zjutraj smo se odpeljali iz Abasije v mesto. S pesmijo seveda.

Prvič, menda, v zgodovini prestolnega Kaira so po njegovih ulicah odmevale "Dobro jutro ljub'ca moja", "Oj ta vojaški boben" itd.

Faraoni so se gotovo čudili v grobovih...

V bližini angleške katedrale smo čakali na začetek parade. Po stari vojaški tradiciji - dobro smo se načakali.

Na zbirališče so prihajale čete raznih narodov: Jugoslovani, Amerikanci, Britanci, Poljaki, Čehoslovaki, črni vojaki iz belgijskega Konga in francoski Senegalci, Norvežani, Holandci itd. Vsega čez 5000 mož.

Razni narodi razne rase - toda ena skupna misel in volja: zmaga nad osno tiranijo! In v tej volji nismo bili zadnji, dasi smo radi nesrečne črke "Y" bili zadnji v sprevodu.

◆◆

Stojimo in čakamo. Mimo prihaja stara, preprosta gospa. "Dobro jutro, fantje!" pozdravi po naše. "Dobro jutro!" so vsi odgovorili v en glas. Bili smo ji hvaležni za ta nepričakovan pozdrav, ki se nam je zdel kot odmev iz domovine.

◆◆

Odkorakali smo v smeri proti slavnostni tribuni, strumno kot en mož. Pred nami naša državna jugoslovanska zastava, a na samem čelu čete, vojaška zastava I. gardijskega bataljona.

Vedeli smo, da v tem trenutku zastopamo ves oni funaški in krvaveči narod - od beneške ravnine in Visokih Tur, pa tja do Kajmakčalana in do Dojranskega jezera. Bili smo ponosni na to.

◆◆

"Prihajajo enote kraljevske jugoslovanske vojske", je objavil skozi meafon spiker v angleščini, ko smo se kot zadnji približali slavnostni tribuni, kjer so bili zbrani vsi zavezniški odličniki na Srednjem vzhodu.

Pozdrav je sprejemal poveljnik britanskih sil na Srednjem vzhodu general Wilson.

Mimohod naših je izvršen strumno in v najlepšem redu, spremljan z burnim ploskanjem in vzklika-

njem prisotnega občinstva.

◆◆

Najlepši trenotki so pa bili oni, ko smo po paradnem maršu tribune, korakali med nepreglednimi množicami občinstva skozi mesto.

"Jugoslavija, Jugoslavija!" je odmevalo od vseh strani.

Vrhunec je bil v ulici Soliman paša, kjer so nam naša dekleta pripravila veliko presenečenje. Zasule so nas s cvetjem in pozdravile s prelepimi našimi pozdravi. Mi smo tedaj korakali, kakor le redko kedaj v življenju, srečni, da smo začutili košček domovine. One so pa bile ponosne, ker smo njihovi.

Nehote mi je takrat šinilo skozi glavo ona Cankarjeva "O domovina, ti si kakor zdravje!"

Nepričakovano veliko jih je bilo teh naših žena in deklet na tujem, tako daleč od doma na afriški celin. To pa zato, ker nam sovražni sosede že stoletja odjedajo naš kruh in nas tako gonijo s prelepe domače zemlje.

Tega ne bo več, ker mi smo danes na strani zmagovalcev, a naši "zemlje-lačni" sosede že občutijo kako se jim tla vdirajo.

◆◆

S tem je bila za nas slavnost prav za prav končana.

Po končani paradi so se zavezniške čete razšle na trgu pred kairsko Opero.

Kakor vedno, mi smo se tudi to pot s pesmijo vrnili v taborišče, od koder je prva stotnija takoj odkorakala na kolodvor in od tam z vlakom nazaj nekam na Srednji vzhod. Drugo stotnijo, ki je odpotovala dan pozneje, je čakalo na kolodvoru prijetno presenečenje v osebi britanskega brigadirja Sherstona, ki je osebno prišel na kolodvor, da se v imenu glavnega britanskega poveljstva v Kairu našim fantom zahvali za njihov izredno sijajen nastop na slavnosti Združenih narodov in da jim vošči srečno pot.

Polni lepih in novih vtisom smo odhajali iz Kaira nazaj na trdo delo, da nadaljujemo s pripravo za težko borbo, ki bo prinesla svobodo naši zaslužjeni in krvaveči domovini.

**Opomba ureništva:** V dopolnilo tega dopisa uredništvo dodaja, da je z več strani nejugoslovanskega občinstva Kaira slišalo, kako so na paradi bili najboljši oni vojaki, ki so nosili puške na jermenu čez rame.

Alojz Gradnik

### NAŠA BESEDA

Odkod privrel si sok besede naše?  
 Iz kraških hrastov, iz triglavske trave?  
 Iz strug globokih Save, Soče, Drave?  
 Si méd vekóv, nabran s panonske paše?

Zdaj si vseh naših mater sladko mleko  
 in ko potočkov žuborečih mreže,  
 ki z njim mesto se s selišči veže  
 in vsi iztekajo se v eno reko.

O kri, o mleko, naših mater med!  
 Kot bil si strup za Obre in za Hune,  
 src naših bodi vedno slajša jed.  
 Vsem nesvobodnim našim tolažilo,  
 in naj proklet bo vsak, kdor te izpljune!

## Poslanica v domovino

Na dan 14. junija tl. je kajerski radio oddal sledečo poslanico:

**"JUGOSLOVANI!**

Širom celega sveta se danes proslavlja dan Ujedinjenih narodov. V Kairu se je vršila velika vojaška parada, kateri so prisostvovali predstavniki 34 Ujedinjenih narodov. Tudi jugoslovanska zastava se je ponosno vila na čelu edinic naših vojakov, ki so bili navdušeno pozdravljeni.

Današnji dan predstavlja simbol združenih moči vseh oboroženih zavezniških sil, katere se bore za svobodo proti silam zla, nezakonitosti in suženjstva.

Tudi Vi Jugoslovani proslavljate ta dan ravnopravno z vsemi ostalimi zavezniškimi vojskami, samo ne na način, kakor se on proslavlja v celem svobodnem svetu. Vi proslavljate ta dan brez parad, z nado v zmago za Kralja in domovino in z veliko vero, da bo vaše osvobojenje, za katerega ste do sedaj utrpeli nezasišne žrtve, skoraj prišlo. Boreč se pod najtežjimi okolščinami po planinah in gozdovih Jugoslavije, zaslužite največje priznanje, katero je izraženo v splošnem občudovanju vseh vodečih osebnosti naših močnih zaveznikov. Vi ste zopet obnovili slavo naših prednikov.

**JUGOSLOVANI!**

V najtežjem trenutku naše zgodovine, ko je izgledalo, da smo za vselej izgubili svojo državo, prebudil se je duh naših prednikov, kateri je razvil in visoko dvignil zastavo svobode. Združeni ste pričeli borbo na življenje in smrt za osvobojenje in končno zmago nad sovražnikom. Vstaja, katero vodite proti okupatorju pod vodstvom generala Draže Mihailovića, dostojnega naslednika Obilića in naših slavnih junakov iz prešlih vojn, je izraz nezlomljive volje združenih moči za svo-

bodo. Junaški duh našega naroda je v teku svoje zgodovine dokazal sposobnost in ljubezen za neodvisnost, bratstvo in enakost.

**JUGOSLOVANI!**

Naši zavezniki ne bodo pozabili številnih žrtev, katere ste doprinesli in priznajo vlogo, katero ste odigrali, kakor tudi ono, katera leži še pred Vami do dneva končne zmage. Zato, polni vere v Vas, naši zavezniki pričakujejo od Vas vztrajnost, zaupanje in požrtvovalnost vse dotlej, ko bodo osvobodilne armije stopile na evropska tla in ko boste skupno z njimi zadali smrtni udarec okupatorjem. Ta dan ni daleč! Zato glejte z zaupanjem v bodočnost.

**ŽIVEL KRALJ PETER II.!**

**ŽIVELA JUGOSLAVIJA!**

### POSLANICA BIV. MIN. PREDSEDNIKA G. S. JOVANOVIĆA

O priliki proslave Ujedinjenih narodov je ministrijski predsednik g. Slobodan Jovanović poslal sledečo brzojavko:

"Ni bil slučaj, da je Jugoslavija stopila v vrste Ujedinjenih narodov. Nikaka pogodba je ni vezala, niti ni bila k temu prisiljena radi sovražnikovega napada.

Jugoslavija se je prostovoljno odločila za ta korak, zavedajoč se v polni meri velikih žrtev, katere bo morala doprinesti.

Jugoslovanski narod ima v tej borbi jasno začrtane cilje. Ko bo končana vojna orožja in idej, pojavil se bo novi red, ki bo soglašal z dobro voljo, s katero so že sedaj prepojeni Ujedinjeni narodi in katera nam je jamstvo za boljšo bodočnost.

V tem delu za obnovo mednarodnega reda bodo Ujedinjeni narodi našli Jugoslavijo pripravljeno, da sodeluje za dobrobit vsega človeštva."

## "Hanibal ante portas"

"Hanibal pred vrati!" S tem bojnim vzklikom so pred dvema tisočletji rimski konzuli bodrili duh svojih legij, da bi odbili invazijo Italije. Danes pol milijona beguncev iz Sicilije, Sardinije in južne Italije v Rimu so živ dokaz, da Mussolinijev rimski imperij ne sega dalje od Ostije in da so britansko-ameriške sile pred vrati Italije. Najbolj učinkovita orožja veličanstvenega RAF-a, kakor tudi ameriški Liberatorji so že dokazali z napadi na Bari, Foggio, Spezi-jo, Napoli, Civitavecchio, da so zračne sile Združenih narodov že zagospodarile nad samim italijanskim nebom.

Mussolini ni pričakoval, da se bodo stvari tako obrnile, ko je junija 1940. šel za Hitlerjem in udaril na že strto Francijo. Fašizem je vedno režal na Francijo, zahteval je Savojo in Nico, toda poskušal je pograbit te pokrajine šele takrat, ko so Nemci prekoračili Marno. Po zavzetju Poljske, invaziji Norveške, Holandije in Belgije, predvsem pa po porazu Francije, katere vojska se je smatrala za najmočnejšo v Evropi, je bil Mussolini prepričan v končni triumf. Pohitel je, da pravočasno zavzame

svoje mesto poleg zmagovitega nemškega osvojitelja.

Junija meseca 1941. je Mussolini ravno tako tekel za zmagami svojega vojnega druga Hitlerja, ki je zabodel Jugoslavijo v hrbet, anektiral Dalmacijo in Slovenijo, ustvaril ustaško Hrvatsko z Antem Pavelićem kot poglavnikom a s spoletskim vojvodo kot kraljem Zvonimirom; proglasil protektorat nad Črno goro a Albanijo razširil do Kosova in Vardarja. Okupiral je Grško do Olimpa. Vse to kar je bilo izvršeno na Balkanu je bilo skozi 20 let na fašistično-imperialnem programu, katerega je, včasih javno včasih tajno proglašal fašizem, kateri pa ni oviral Mussolinija, da je 1.1937. podpisal z Jugoslavijo pakt o prijateljstvu in svečano obečal spoštovanje in nedotakljivost njenih meja na suhem in morju.

Tedaj ni osovina zagospodarila samo nad Balkanom in Egejskim morjem ampak je z vstajami v Iraku, Siriji in Iranu pripravljala teren za nadvlado nad celim Bližnjim in Srednjim vzhodom. Nemčija se je smatrala tako sigurna na zapadu in jugu Evrope, da je lahkomišlno udarila na Sovjetsko Ru-

sijo v veri, da bo z največjo lahkoto obvladala tudi to evropsko fronto.

Junija 1942. 1., ko je bilo vse pripravljeno za vdor v dolino Nila, je Mussolini nestrpno čakal pred Aleksandrijo, da mu Rommel odpre vrata v mesto Kleopatre. Ni ga samo puščavska fata morgana vabila v zemljo faraonov ampak je Mussolini dal Nemcem svoje najboljše divizije za krvave kavalkade po kalmuških stepah in kubanskih ravninah. Hotel je deliti s Hitlerjem slavo pohoda na Volgo, na Kaspiško morje in na vrhove Kavkaza. Staljingrad in El Alamein so bili vrhunci njihove prehodne veličine in začetek rušenja vseh osvobjilnih norosti.

Junija 1943. 1. ni več niti sledu o onih lepih sanjah in perspektivah, s katerimi sta se Hitler in Mussolini opajala junija 1940., junija 1941. in junija 1942. leta. - Hitler je v svoji knjigi *Mein Kampf* izjavljal, da Nemčija ne sme nikdar več dovoliti borbo na dveh frontah. On ima sedaj vojno na treh frontah. Na ruski fronti milijoni dobro opremljene sovjetske vojske drže čvrsto postojanke in čakajo trenotek splošnega napada. Na britanskih otokih se zbirajo in vežbajo drugi milijoni britanske in ameriške vojske, da vpadajo v Evropo, ko bo vse pripravljeno. V Severni Afriki in na Srednjem vzhodu tretji milijoni sestavljeni iz britanskih, ameriških, francoskih in drugih zavezniških vojsk predstavljajo najnevarnejšo udarno silo proti Italiji in Balkanu.

Bolje bi rekli, da to niso ne dve, ne tri, niti štiri fronte ampak nepretrgan obroč, ki gre na vzhodu

od Črnega morja do Murmanska, na zapadu od Islanda do Gibraltarja, na jugu od Orana do Malte in Cipra. V tem obroču ni vrzeli niti jih Hitler in Mussolini ne moreta več napraviti. Nasprotno, ta obroč se bo po edinstveni strategiji in komandi vse bolj zategal, dokler ne bosta fašizem in nacizem zadavljena v krvi in zločinih, katere sta izvršila v opustošeni Evropi. Ne more se predvideti s kako brzino se bo to dogodilo. Slučaj utrjene Bizerte in Pantelerije, kateri sta tako brzo podlegli, dovoljuje najrazličnejša optimistična predvidevanja, posebno kadar to ugibajo oni, kateri žele, da bi v najkrajšem času končalo trpljenje svojih narodov.

Toda Churchill, ta čvrsti in neutrudljivi voditelj vseh zavezniških strategij in naporov, je v svojem velikem govoru 8. junija rekel: "Ni dvoma, da sta Staljingrad in Tunis bila največja vojna poraza, katere je kdaj koli Nemčija utrpela v svojih vojnah, a ona se je mnogo vojskovala. Hitler je upal, da se bo njegova vojska obdržala v Tunisu do avgusta. Brzina, s katero se je zrušil izvežban in dobro onremlijen sovražnik, se mora v resnici smatrati za zelo simptomatičen pojav. No, tudi če se to vzame v obzir, se vendar ne morejo opravičiti nikaka pretirana predvidevanja. Mi smo pripravljene, da bomo zmagali samo po težki borbi."

Vsi zavezniški narodi verujejo v čvrsti Churchillov realizem, a Mussolini in Hitler že v strahu slutita svoj žalostni konec.

Sm.

## Največja tovarna bombnikov na svetu

Fordova tovarna bombnikov Willow Run pri Detroitu je sedaj opremljena z vsem potrebnim. Okrog 30000 delavcev je zaposlenih v njenih delavnicah, toda kljub temu tovarna še ni dosegla svoje največje proizvodnje: tovarna je tako velika, da bi lahko zaposlila 110.000 delavcev.

Ford je prvi začel z masivno produkcijo avijonov. V ta namen je prilagodil sistem konstrukcije na verigo, kateri se je do sedaj običajno uporabljal samo v avtomobilski industriji. Organizacija tega dela je zahtevala kader delavcev- specializistov.

Znano je, da je Liberator štirimotorni bombnik, ki tehta okrog 28 ton in je poleg leteče trdnjave eden izmed največjih zrakoplovov. Šrok je v krilih okrog 33 metrov, a od nosu do krmila meri okrog 20 metrov.

Dvorana, v kateri iz že pripravljenih delov sestavljajo Liberatorje, je dolga pol a široka četrta milje. Dvorani je priključeno tri in pol kv. kilometra obsežno letališče, tako, da vsak novozgrajeni avijon pride iz dvorane direktno na letališče, kjer izvrši prvi poizkusni polet.

Tovarna ima obliko črke T oziroma drevesa, katerega veje predstavljajo razne oddelke, a iz debla izide izgotovljen in za polet pripravljen Liberator. Tovarna obsega površino 4 kv. kilometrov. Na mestu, kjer stoji, je bilo zemljišče obraščeno z gozdovi, katere je moral Ford posekati in zemljišče zravnati. Delavci tovarne izgledajo z vsem svojim orodjem pravcati pritlikavci v teh ogromnih prostorih. Celopet-tonski kamijon, ki drži vzdolž nepregledne dvo-

rane, je podoben igrački. Nadzorniki se morajo posluževati malih avtomobilov če hočejo brzo iz enega oddelka v drugi. 8.600 strojev je postavljenih v tej tvornici, od katerih največji merijo do 20 metrov. Pričvrščeni so na železo-betonske noge in izdelujejo na tisoče enakih avijonskih delov.

Najvažnejši oddelek tovarne je oni, kjer pripravljajo aluminijaste plošče, železne in jeklene dele in druge sestavne kose avijona. Ves material, ki prihaja v ta oddelek naravnost iz skladišča, je predhodno dobro pregledan v poizkusnem laboratoriju in nekateri važni sestavni deli so prizkušeni celo z Röntgenijevimi žarki, da bi se izsledile nevidne nepopolnosti materiala.

Liberator je sestavljen iz 1.250.000 posameznih delov, izmed katerih je 700.000 zakovic. V veliki dvorani Willow Run-a stoji 60 avijonov-orjakov, kateri so v različnih stopenjah konstrukcije. V začetku so potrebovali 200.000 delovnih ur za gradnjo Liberatorja, toda danes se je ta čas znatno zmanjšal. Predvideva se, da bodo tovarne Willow Run, v svojem polnem obratu, v stanju zgraditi po en Liberator na uro.

Kakor vsi ostali bombniki se tudi Liberator stalno izpreminja. Avijatičarji, kateri opazijo v teku svojega poleta kako pomankljivost, javijo to tehnični direkciji tovarne, katere takoj iste prouči in izpopolni v nadaljni gradnji Liberatorjev. Vojna v puščavi je povzročila mnogo preglavic Fordovim inženjerjem, kateri so pa končno vendar premagali vse težkoče, ki sta jih povzročala pesek in vročina.

Nič manjše niso bile težkoče, ki sta jih povzročala mraz in led na severu. Zato imajo inženjerji, ki so specialisti v masivni gradnji Liberatorjev, stalno pred očmi potrebe, ki jih bo imel bombnik v teku svojega življenja v različnih operacijskih področjih.

Predpogoj za izdelavo vsakega stroja so pač dobri in v svoji stroki izvežbani delavci. V normalnih časih je tako strokovno učenje trajalo najmanj eno leto. V vojnem času je ta rok nemogoč, ker država v najkrajšem času zahteva čim večje število avijonov. Zato je Ford uvedel sistem na verigo, s katerim je imel že tako sijajne uspehe pri proizvodnji avtomobilov. Pri tem sistemu mora vsak delavec

vršiti posel, katerega se je naučil. Kdor ima, da pritisne matico, bo pritiskal matico osem ur dnevno in samo to. Kdor ima nalog preizkusiti karburator, bo preizkušal karburatorje dokler bo delal v tovarni. Na ta enostaven način je Ford izvežbal v najkrajšem času veliko število delavcev, ki niso nikdar prej v življenju videli niti francoskega ključa. Potrebni so samo trije tedni da se delavec specializira v gotovi stroki in na koncu tega roka je zmožen, da celo pripravlja druge novince.

Neizmerna brezkrajna platna prenašajo brezštevne dele med vrstami delavcev. Vsak izvrši delo za katero je postavljen in na ta enostaven način se velik kup jekla, aluminija, žice, delov motorja pretvarja v Liberator.

## MOSKVA GORI

(ALBIN ZALAZNIK)

Ko je Napoleon v nepopisno krvavi bitki pri Borodinu zlomil ruski odpor, ni moglo biti več resnega dvoma, da bo sveta Moskva njegova. Ruse je v srce bolelo, da morajo nekdanjo prestolnico, ki jim je veljala za narodno svetinjo, žrtvovati tujcu z zapada. Toda kaj so hoteli! Tolažili so se, da Moskva pač še ni Rusija. Sredi septembra 1812, pičle tri mesece po začetku bojnega pohoda, so francoske čete zagledale na vzhodnem obzorju neštete čudno oblikovane stolpe — bili so stolpi moskovskih cerkva. Napoleon je pričakoval, da se mu bo javilo odposlanstvo meščanov s prošnjo, da mestu prizanese. To se je bilo še vselej zgodilo, bodisi takrat, ko je zavzel Milan in Kairo, bodisi kasneje, ko se je polastil Dunaja, Berlina in Madrida. A glej, to pot ni bilo nikogar na spregled! Uradi so že prej zbežali iz mesta, večina prebivalcev je šla za njimi. Kar je v Moskvi ostalo ljudi, so se zaprli v hiše ali umaknili v daljna predmestja onstran vzhodnega obzidja.

Ker se ni moglo vedeti, kaj Rusi snujejo, se je Napoleon s svojo gardo vred ustavil v zapadnem predmestju, od koder drži cesta v Možajsk in Borodino. Poslal je generala Mortiera naprej, da zasede okolico Kremlja. Medtem je po okolici Moskve odmevalo pokanje pušk. Poveljnik zadnjih ruskih oddelkov, general Miloradovič, se je vzhodno od mesta upiral Napoleonovemu svaku Muratu, poveljniku francoskih prednjih čet.

Na strani Francozov je sodelovala močna legija poljskih prostovoljcev pod generalom Sokolnickim. Poljaki so se borili pod zlatimi orli cesarja Francozov polni navdušenja, ker so upali, da jim bo Napoleon obnovil neodvisnost domovine. Grof Soltyk, ki je služil kot častnik v poljskem oddelku, je prejel povelje, naj gre v mesto gledat, ali bi bil kje blizu Kremlja pripraven stan za generala Sokolnickega. Z majhnim spremstvom se je Soltyk odpravil. Ulice so bile prazne, nikjer ni bilo videti žive duše. Soltyk je nazadnje prijezdil na lepo, široko cesto, ki je držala proti Kremlju. Razkošne palače so stali na obeh straneh. Poznalo se jim je, da so domovi plemenitašev. Ena teh palač, bolj odmaknjena od ceste, se je skrivala v velikem vrtu. Soltyk je zavil v ta vrt in prijezdil do čednega vodometa. Pokojno,

kakor da se ni nič zgodilo, so v vodnjaku plavali labodi.

Palača je imela stanovalce. Soltyk jih je brez posebnega prizadevanja pripravil do tega, da so mu odprli vrata. Izkazalo se je da je lastnica, neka ruska grofica, pred begom svojim služabnikom naročila, naj se Francozom nikar ne postavijo po robu. Če ne pojde drugače, naj pač trpe, da se v hiši nastanejo francoski častniki. Hišni upravitelj je Soltyka lepo sprejel in mu predstavil tudi dve Francozinji, ki sta bili družabnici gospe grofice. Izza dobe carice Elizabete so v Rusiji cenili francosko omiko, zato ni bilo plemiške hiše brez francoskega učitelja ali francoske vzgojiteljice ali družabnice. Postregli sta Soltyku z malico. Ko je jedel, je ena izmed Francozinj nenadoma planila k oknu. Z okna se je nutil očem razgled daleč naokrog po mestu.

"Gori! Gori!" je vzkliknila. Soltyk je pristopil in opazil, da se nekje v mestu vali dim iznad strehe precej velike hiše. Zvedel je, da leži stavba v trgovski četrti, v tako zvanem Kitajskem mestu, kjer je bilo polno skladišč in kleti z velikanskimi zalogami vsakovrstnega blaga. Soltyk je menil, da gre samo za brezpomemben pripetljaj, kakršnih pač ni mogoče preprečiti, kadar tuja vojska vkoraka v kako mesto. Skušal je gospodični tolažiti, toda zaman. Rekli sta mu, da je rusko plemstvo od sile razkačeno nad Napoleonom in da ima požar gotovo svoj zlovešči pomen. Tedaj je začel Soltyk nekaj slutiti. Prosil je gostiteljici, naj mu zaupata, kar vesta. Namigavali sta mu, da se je šušljalo o nekem obupnem načrtu guvernerja Rostopčina: ko pridro Francozi, naj se jim nad glavami sesuje mesto v prah in pepel.

Zvečer je gorela že vsa četrt, kajti priprav za gašenje ni bilo nikjer najti. Francozi se pa tudi sami niso preveč trudili, da bi ogenj krotili. Vsakdo je velko bolj mislil na plen kakor pa na občo korist. Drug se je zanašal na drugega, češ saj se ne manjka vrlih rok.

Dne 15. septembra ob sedmih zjutraj se je Napoleon preselil v Kremelj. Garda ga je spremljala. V carskih palačah, v cerkvah, v gospodarskih in drugih poslopih, ki so vsa skupaj predstavljala Kre-

melj, je bilo nakopičenih neznansko veliko dragocnosti. Vojaki so se marsičesa polastili, marsikaj so prodali za slepo ceno, marsikaj so tudi uničili. Našli so preobilje lepih posod, med temi nemalo pozlačenih, dosti dragih oblačil, dosti krzna, veliko svilenine, dovolj lišpa in žlahtnih kamnov.

Medtem se je požar širil in širil. Napoleona pa je začelo skrbeti. Odredil je, naj se čim več vojske, v kolikor je prosta, loti gašenja. Toda disciplina je že očitno pešala. Oddelki so sicer korakali na vse strani, bilo je precej beganja, tudi gasili so — ali obenem je vsakogar živo zanimalo, katere zaklade bo našel in kako jih bo zavaroval pred tujo grabežljivostjo. Če v vojnem času stanovalci zapuste svoje hiše, se odpovedo lastninski pravici do stvari, ki jih ne vzamejo s seboj — to pravilo, dasi ni zapisano v nobenem vojaškem zakoniku, je obveljalo doslej menda še v sleherni vojni. V goreči Moskvi 1.1812 je pa bilo še lepše, kajti plenečim vojščakom so se pridružili kmalu domačini. Kakšne vrste so bili ti domačini, ne bo težko uganiti. Preden so odšle, so namreč oblasti na stežaj odprle vrata ječam od enega konca mesta do drugega.

General Mortier, ki ga je bil Napoleon imenoval za guvernerja Moskve, se je na moč trudil, da napravi red. Pooblaščen po cesarju, je z železno pestjo udaril po plenilcih. Ne glede na to katere narodnosti so bili, jih je dal tirati pred vojno sodišče, ki je sodilo kar na hitro roko. To je zaleglo. Še isti dan je stopilo pod vešala 18 ljudi, med temi sedem francoskih vokalov. Štiri dni kasneje jim je sledilo v smrt deset nadaljnjih grešnikov. Človek bi morda pričakoval še več žrtev naglega sode. Če jih ni bilo, smemo sklepati, da je v kratkem zopet zavladal znani strumni red francoskih polkov. Kdor koli je zahteval vojaško stražo za rešitev svojega doma in premoženja, jo je takoj dobil. Pogostokrat so straže preprečile, da se zlo ni še huje razpaslo. Tako je francoskemu častniku, ki je s svojo četo varoval najdenišnico, po velikem trudu uspelo, da je poslopje oteel plamenov. Ko je cesar za to izvedel, mu je pri priči podelil red častne legije.

Kljub vsem naporom je upanje, da bo mesto moči rešiti, od ure do ure bolj ginevalo. Bril je namreč jesenski veter. Nosil je iskre in ogorke daleč naokoli. Žareč dež je padal na slamnate in lesene strehe — drugačne si le redkokje videl. Mar je mogla ognjena furija najti imenitnejšo priliko za ples? Veselo je rajala po vseh mestnih okrajih, nobenemu ni prizanesla. Povsod je pustila za sabo pot, zaznamovano s sledovi besnega pustošenja. Ogromen, gost oblak dima se je vil nad neskončno Moskvo. Z njega je odsevala krvava zarja kot znanilka še večjih strahot. S Kremlja je cesar Napoleon — tako priča njegov pribočnik — dolgo molče opazoval peklenski prizor vlemesta, ki se pogreza v morju plamenov. S stisnjenimi ustnicami je nazadnje zamrmral: "Zdaj naj pa kdo ne pričakuje še večje nesreče!"

Požar se je nevarno bližal Kremlju in Napoleon je moral že dne 16. septembra starodavno carsko prestolnico zapustiti. Pregnal ga je zlasti pomislek, da bi ne bilo dobro, če bi se vrinila ognjena kača med njega in jedro armade ter ga tako osamila. Umaknil se je na grad Petrovskoje v okolici Moskve.

Šel je čez dva dni, ko so vojaki požar omejili, se je cesar odločil, da se vrne v Kremelj. Še dva dneva je potem gorelo, a ogenj se ni več širil. Ko je naposled napočil 20. september, si je mogel Napoleon oddahneti: Mortier mu je sporočil, da Moskvi ne preti več nobena resna nevarnost. Seveda, kaj pa je razen Kremlja še posebnega preostalo? Rdeči zmaj je naposled sam sebe použil.

Pet dni in pet noči je plamtel strahotni moskovski kres. Koliko netiva je bilo treba za to orjaško razsvetljava, ki je trajala skoraj ves teden! Moskva je premogla najmanj 8000 lesenih in morda kakih 4000 na pol kamnitih hiš različne velikosti. Od vseh teh je ostalo neprizadetih kvečjemu 700 — slaba dvajsetina! Sploh so pa vse te statistike ob takih katastrofalnih okolnostih nezanesljive. Malo bolje se je godilo cerkvam. Od 1600 cerkva, kolikor jih je štela Moskva, so plameni uničili polovico. Nič čudnega, če je zgorelo tudi dosti ljudi. Ali smemo verjeti grozovitemu poročilu, ki pravi, da je prišlo na moskovskem pogorišču ob življenje 20.000 ranjencev, prav tako francoskih kakor ruskih?

V Moskvi bi bila francoska vojska našla prostorno in udobno prezimišče. Res se je Napoleon bavil z načrtom, da prebije zimo v osrčju Rusije, naslednjo pomlad pa obračuna s carjem. Ni dvoma, da bi se mu bilo prezimovanje brez posebne škode posrečilo seveda v Moskvi, ko bi bila ostala cela. Tako pa so se mu sanje v pičlih petih dneh sesule v nič. Hudo je bilo, da so plameni pogoltnili s hišami vred tudi velike zaloge živil in drugih potrebščin. Rusi namreč ob svojem naglem umiku po bitki pri Borodinu niso utegnili rešiti iz Moskve vsega blaga. Ba je je ostalo v mestu toliko zalog, da bi bila francoska armada imela dovolj za vso zimo.

Iz opisov tistih, ki so nesrečni Napoleonov pohod preživeli, je mogoče razbrati, da so francoski vojaki tudi po požaru živeli kakor bogovi, zlasti opojnih pijač so pospravili od sile dosti. V skladiščih Kremlja so ostali nedotaknjeni veliki zakladi. Tu so Francozi zaplenili 150 topov, 60.000 pušk, smodnika za kakih deset bitk, obleke in obutve pa za majhno kraljestvo.

Naslednji dnevi so Napoleonu pokazali, da s slovito moralo francoske vojske le ne more biti vse v redu. Zdi se, da je požar s tem, da je načel disciplino "velike armade," napravil večjo škodo kakor z vsem drugim opustošenjem. V cesarju samem je slej ko prej prekipelo tvorne sile. Mislil je na vse, ukazoval, urejeval, obnavljal — toda kaj, ko pa ni mogel osebno poseči v vsako zadevo. Da so njegove ukaze povsod točno in vestno izvršili, bi moskovska jesenska bakla ne imela tistih klavrnih posledic, ki so francosko armado unčile, še preden je zgodovinsko leto 1812 ugasnilo.

Samo stalno in nepretrgano delo, samo največji naperi in požrtvovalnosti, ki ne poznajo meja: samo skrb kako bi največ doprinesel k vojnim naporom ti bo odpirala pot v svobodo in ti dala potni list za domovino!

## Trpod latnika

Da bi bila pomoč našim vojnim ujetnikom in civilnim internirancem čim učinkovitejša, se Jugoslovanski Rdeči Križ obrača na vse cenj. gospe jugoslovanske kolonije s prošnjo za sodelovanje. Vsaka ura, katero žrtvujete za Rdeči Križ, olajšuje trpljenje onim, ki trpe v ujetništvu.

Rdeči Križ posluje vsaki dan od 8 ure zjutraj do 8 ure zvečer v svojih prostorih, ki se v Kairu nahajajo v Sh. Saquib Pacha 11, Zamalek - tel. 51348.

**KITAJEC JE DOBIL NAŠO ZASTAVICO.** O priliki proslave dneva zavezniških narodov, so imeli vsi zavezniški oficirji za vezo skupno večerjo. Vsak oficir je prinesel s seboj svojo narodno zastavico, na katero so se prisotni podpisali. Zastavice so bile mešobojno izmenjane in našo je dobil kitajski oficir za vezo, ki je obljubil, da jo bo skrbno čuval in ponesel v Rim in Berlin, ko bomo tamkaj diktirali pogoje za mir.

**IZ LJUBLJANE.** Rdeči Križ poroča naj se med uradnimi urami javijo svojci umrlih internirancev: Bijelič Jelene, Eunič Anite, Klavora Ruže, Leskovec Janeza, Matuš Ignacija, Osojnik Rezike, Veselič Borisa in Žundra Franca. - Na pravni fakulteti ljubljanske univerze so diplomirali: Anton Berkoppec iz Vinice v Beli Kraljini, Hebar Jože iz Morirja in Malovrh Mihael iz Brda.

**ZAPLEMBE V LJUBLJANSKI POKRAJINI.** Iz Ljubljane poročajo, da so oblasti zaplenile imovino sledečim upornikom: Gabrijele Škerlu, roj. 4 marca 1914 v Trstu; Antonu Baggia, roj. 6. decembra 1906 v Ljubljani; Alojziju Mateliču, roj. v Blatu (Grosuplje) 26. junija 1893, vsi bivajoči v Ljubljani.

**KORPORACIJA SVOBODNIH PROFESIONISTOV IN UMETNIKOV** je bila ustanovljena v Ljubljani. Predsednik inž. Pirkmajer. Odbor: dr. Andrej Kuhar in Stanko Knez za pravni in trgovski pododbor; dr. Oton Rejic in dr. Kmet za medicinski pododbor; inž. Boleslav Likar za tehnični pododbor; dr. Branko Vrčon in prof. Saša Šantelj za umetniški pododbor.

**SMRTNA OBSODBA V CELOVCU.** Specijalno sodišče v Celovcu je obsodilo na smrt Marijo Felner iz Ziljske doline in Franca Zoharja iz Pečnika pri Mariboru, ker sta zaklala 20 prašičev, 2 kravi, 4 telice in 7 telet in prodajala meso po zvišanih cenah.

**TUDI KROMPIR NA NAKAZNICE.** Pokrajinski prehranjevalni zavod v Ljubljani obvešča konzumente, da si od 24. maja tl. dalje lahko nabavijo na aprilske odrezke nakaznic po 4 kg. krompirja.

**NAŠI FANTJE TUDI NA RUSKI FRONTI.** Iz Gorice poročajo, da je znani baritonist Venceslav Gorijan, po svojem povratku iz ruskega bojišča, pripravil vokalni koncert.

**PREDPISI ZA IZDELOVANJE OBUTVE.** Iz Ljubljane poročajo, da je ministerstvo za korpora-

cije izdalo okrožnico, ki določa, da se sme goveje usnje uporabljati samo za izdelavo moških čevljev, dočim se za žensko obutev smejo uporabljati samo kože plazilcev in zajcev. Vsi se morajo vpisati v spisek odjemalcev katerega koli čevljarja. Delavnice smejo sprejemati naročila in popravila samo od tistih, ki so vpisani v njihov spisek. V spisek se vpiše samo ta, ki predloži oblačilno izkaznico.

**KONEC MODNIH SALONOV V NEMČIJI.** Mnoge nemške dame so sprejele pismena sporočila od svojih krojačev, v katerih jih opozarjajo naj prinesejo svoja oblačila čimprej v predelavo, ker bodo saloni v najkrajšem času prenehali obratovati. Krojačem v Nemčiji je, kakor znano, prepovedano delati nove obleke.

**ZA ŠTUDIRANJE JE POTREBEN MIR.** Ministerstvo za prosveto v Rimu je izdal odločbo, da lahko polagajo izpite dijaki univerz v Cataniji, Messini in Palermu na kateri koli visoki šoli, ki odgovarja stopnji univerz in fakultet v omenjenih mestih.

**"JUNAŠKI RIM".** Pod tem naslovom objavlja direktor romunskega lista "Porunca Vremi" dolg članek o "junaštvu" Italijanov v tej vojni. Po prikazu vseh faz bitke v Afriki, navdušujoč se za uspehe bratov in tovarišev Italijanov opisuje "junaštvo" tuniške epopeje: "Navidezno se lahko zdi kot poraz, toda prav tako, kakor v Staljingradu je delež, ki sta ga Italija in Nemčija dali, v obeh primerih ogromen. Po afriški tragediji se je večni Rim s svojimi velikimi in junaškimi tradicijami dvignil še svetlejši in še z večjimi pravicami zaradi svoje tisočletne slave." Tuniške batine so za Romune samo "navidezni poraz." Kakšen naj bi torej bil pravi poraz?

**GROF SFORZA POSKUŠA REŠITI KAR SE ŠE REŠITI DA.** "Sunday Times" je priobčil sledeče: "Bivši italijanski minister zunanjih zadev, grof Sforza, sedaj vodja antifasistov v Ameriki in Angliji, je ponudil zaveznikom armada 200.000 mož, katero namerava formirati iz italijanskih kolonov v Tunisu. Ta armada naj bi imela dvojni namen: uporabljena naj bi bila kot borbena edinica in istočasno naj bi tudi moralno vplivala na Italijane v domovini. Predlog je bil odbit in to ne samo radi tehničnih in policijskih razlogov, temveč tudi radi tega, ker hočejo zavezniki ostati dosledni izjavam v Casablanki: brezpogojna predaja. Zavezniki nimajo nikakega interesa, da bi v Italiji povzročili "slučaj Darlan".

**IZ HRVAŠKE:** Notranje ministerstvo je izdalo ukaz, v katerem sporoča, da je bilo za ubitega ustaškega funkcionarja Stjepana Šletića ustreljenih 10 oseb, za katere je policijsko ugotovljeno, da so komunistični prvaki. - Na zagrebškem vseučilišču so bili upokojeni redni profesorji: dr. Krunoslav Babić, dr. Stanko Frank, dr. Ernest Mayerhofer, dr. Sergije Saltykow, inž. Viktor Setinski, dr. Stjepan Fostić in inž. Alfred Albini. - Ivanu Meštroviću je bila zaupana dekoracija arkad v zavodu sv. Hijeronima v Rimu, kjer je sloveči kipar nedavno prevzel delo. Tu bo izdelal vrsto papežkih figur. - V Dubrovniku je umrla znana slikarica Flora Jakšičeva.



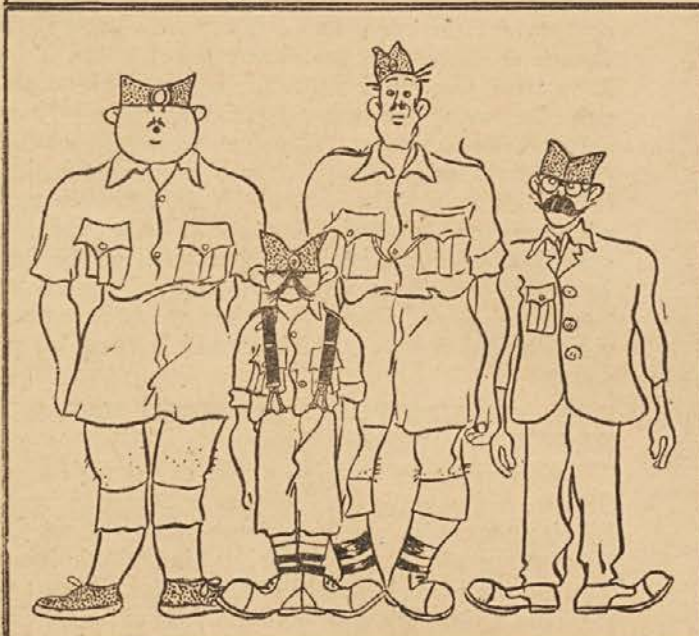
# ČILIK NA PADOČI



Pinka ponka oj, pepe  
angleška flota bliža se;  
junaški Musso spet beži,  
da za njim se vse kadi.

Pinka ponka oj, popo  
kam Duče ti bežiš tako?  
Saj vendar dolgo več ne bo,  
k' imel boš spet nas za peto.

Pinka ponka oj, popo  
tako angleži t'jo pojo.



Kancelarijski avto res je lep,  
na strehi ima loncev pet,  
a zad'privezan ti renči  
kužek naš dresirani.

Se vsel "šta kažeš?" za volan,  
poskusit ntel je rataplan.  
Mu padle oljka je na pot,  
pomagaj Mohamed os tod.

## PRAVIJO

... da bo odslej imela vsaka  
pokretna pisarna poleg pisal-  
nega stroja tudi potrebno šte-  
vilo loncev privezanih na krov.  
Za obiranje kosti bo za zad-  
njo os privezan specialno dres-  
siran kužek, kateri bo imel tu-  
di nalogo da pere oziroma li-  
že krožnike in lonce. - Name-  
sto omarice za arhiv bo pisar-  
na imela neko novo mašino, ki  
bo avtomatično delala ekspres  
špricerje samo na besedo "Šta  
kažeš?" Kabina bo imela luknjo  
v krovu, da bi mogel v sluča-  
ju potrebe voziti tudi sofer  
z očali. -

... da je nekdo predložil viš-  
ji komandi, da bi bilo za ob-  
čno eleganco koristno, če bi  
se ustanovil posebni "o-o-dred  
z na-na-nalogo m-m-mo-modne-  
ga salona. Tako bi lahko poiz-  
kusil različne kombinacije ob-  
leka na debelih, suhih, dolgih  
in kratkih, brkatih ali pa ne.  
Čuk na pal'ci soglašala s pred-  
logom in je zato že narisal  
različne modele, katere brez-  
plačno odstopi.

... da je šempeterski živino-  
rejec Janez redil svojo molzno  
kravo tako, da ji je dal slame  
in zelena očala. Na ta na-  
čin je krava jedla slamo ama-  
lila je, da je seno. Ako ni imel  
slame, ji je kupil časnik, da  
je "cajt pasala". Ta sistem ži-  
vinoreje je Janez zakonito  
patentiral v vseh državah, to-  
da vkljub temu si je Hitler  
radi pomanjkanja krmev Nemči-  
ji, prisvojil patent. Tega, da  
mu naš Janez ne bo nikoli od-  
pustil.

Pa brez zamere!  
Čuk na pal'ci.



Desetar: S čim snažimo puške?  
Novinec: Kaplare, puške snažimo s cunjo.  
Desetar: Ni res bebec. Ali ne veš kaj pravijo predpisi?  
Puške snažimo z največjo skrbnostjo.